

W. A.

XVII Posiedzenie Zespołu Badań Nautologicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 21/1, 157-158

1976

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

Dawid Pears, wielki zwolennik Wittgensteina, w monografii poświęconej temu filozofowi, zestawia epistemologiczne poglądy Kanta i poglądy Wittgensteina i stara się ukazać jakby paralelność stanowisk obu myślicieli. Jakkolwiek trudno by powątpiewać w oddziaływanie filozofii Kanta na autora *Traktatu*, to jednak uznanie daleko idącego podobieństwa między fundamentalnymi koncepcjami twórcy *Kritik der reinen Vernunft* i koncepcjami Wittgensteina nasuwa pewne wątpliwości. Kant kazał nam zrozumieć, że nasza wiedza o świecie zewnętrznym zależy od naszego sposobu poznawania; w wieku XX-ym przeniesiono tę myśl do filozofii języka i Wittgenstein już w pierwszym okresie swojej twórczości reprezentuje ten kierunek filozofii. Zauważmy, że nasza wiedza — zgodnie z Kantem — jest tworem naszej myśli; co do języka, jest on sposobem wyrażania myśli, przy czym adekwatność wyrażania do tego, co zostało wyrażone, jest osobną kwestią. Stąd wątpliwość, czy w filozofii języka, jak ją uprawiał Wittgenstein, problem postawiony przez Kanta nie został przesunięty na inną płaszczyznę. Druga sprawa — to owa sfera faktów, do których autor *Traktatu* odnosi język w swojej koncepcji. Nasuwa się pytanie, czy pozytywistyczna koncepcja faktów rozwija zasadniczy pogląd Kanta czy też stanowi odchylenie od niego. W późniejszej fazie twórczości Wittgensteina występuje jego konstruktywistyczne pojęcie świata. Pozostaje jednak niejasne, dlaczego pewne pojęcia o świecie mają być konieczne i co w koncepcji Wittgensteina oznacza wyraz „konieczne”.

W odpowiedzi na pierwszą kwestię poruszoną przez prof. Voisé, prof. Dąbbska wyjaśniła, że dla Wittgensteina cała matematyka czysta — zarówno gdy idzie o geometrię, jak i o arytmetykę — ma charakter poznania apriorycznego. Na drugie pytanie — nie znając teorii Faucoult’a — nie może odpowiedzieć, czy jego koncepcja „sfery epistemologicznej” pozostaje w związku z koncepcją „przestrzeni logicznej” Wittgensteina. W związku z uwagami doc. Stróżewskiego zaznacza, że już w *Traktacie* Wittgensteina poznanie faktów nie jest tylko „wyłapywaniem” gotowych struktur, ale raczej ujmowaniem — wyznaczonym przez warunki ontyczne — danych we właściwe podmiotowi formy dyskursu. Przestrzeń logiczna to zbiór wszelkich możliwych konfiguracji (leibnizowskie możliwe światy). Te konfiguracje wyznaczone są w granicach języka, który w *Traktacie* jest odpowiednikiem kantowskich apriorycznych form poznania. Jest to przesunięcie transcendentálnych warunków poznania na inną niż u Kanta płaszczyznę. Jeśli idzie o poruszone przez prof. Rybickiego pojęcie faktu, to jest ono u Wittgensteina nie tylko różne od pojęcia fenomenu u Kanta. Stanowisko Wittgensteina różni się też w tej sprawie — jak i w wielu innych — od poglądów neopoztywistów. Fakt według Wittgensteina — to tyle co faktyczność czy realność, czy zachodzenie pewnej konfiguracji. Konieczność zaś, o której w od-czycie była mowa w związku z rozważaniami matematycznymi Wittgensteina, jest własnością przedmiotów (tj. konstrukcji) matematycznych, nie absolutną lecz relatywną, uwarunkowaną systemem apriorycznych pojęć wyznaczających owe konstrukcje. W zakończeniu swojej odpowiedzi prof. I. Dąbbska starała się wykazać, że wbrew pozorom konstruktywizm w filozofii matematyki jest pewną postacią umiarkowanego platonizmu.

Maria Władysław

XVII POSIEDZENIE ZESPOŁU BADAŃ NAUTOLOGICZNYCH

Dnia 4 lutego 1975 r. odbyło się we Wrocławiu pod przewodnictwem prof. Bolesława Kasprowicza posiedzenie Zespołu, które zorganizowane zostało przy współudziale Zjednoczenia Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu jako część składowa obchodów 30-lecia wyzwolenia Wrocławia.

Referat pt. *Dokształcanie i doskonalenie kadr w podstawowych branżach gospodarki morskiej: żegludze, portach, przemyśle budowy i remontów statków, rybołówstwie i żegludze śródlądowej w latach 1945—1975* wygłosił prof. Kazimierz Kubik.

Ponadto wysłuchano następujących komunikatów: T. Cieśla — *Geneza, rozwój i dorobek wrocławskiej uczelni na rzecz żeglugi śródlądowej w 30-leciu PRL*. W. Bublewski — *Nauka w relacji do wybranych problemów żeglugi przybrzeżnej*. W. Aleksandrowicz — *Dorobek Zespołu Badań Nautologicznych oraz tematyka badawcza na lata 1975—1980*.

W. A.

Z KRAJU

TRADYCJE I WSPÓŁCZESNOŚĆ POLSKO-RADZIECKIEJ WSPÓŁPRACY NAUKOWEJ

Z okazji jubileuszu 250-lecia Akademii Nauk ZSRR, w dniach 11—12 czerwca 1975 r., w Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się polsko-radziecka sesja naukowa. Zorganizował ją Zakład Historii Nauki, Oświaty i Techniki Polskiej Akademii Nauk przy współpracy Instytutu Krajów Socjalistycznych PAN i Instytutu Historii PAN. Na obrady przybyła delegacja Radzieckiej Akademii Nauk w składzie: prof. Dmitrij Markow — dyrektor Instytutu Słowianoznawstwa, prof. Iwan Chrienow z Instytutu Słowianoznawstwa, prof. Iwan Kostiuszko również z Instytutu Słowianoznawstwa, prof. Aleksiej Kawko z Instytutu Ekonomiki Krajów Systemu Socjalistycznego oraz dyrektor Archiwum AN ZSRR, kandydat nauk historycznych Boris Lewszin.

Sesję otworzył prezes Polskiej Akademii Nauk, prof. Włodzimierz Trzebiatowski. Następnie wygłoszono dwa referaty: Prof. Eugeniusz Rybka w referacie pt. *Współpraca astronomów polskich z Petersburską Akademią Nauk* przedstawił związki Wincentego Wiszniewskiego, Jana Śniadeckiego, Mariana Kowalskiego, Michała Kamieńskiego i innych astronomów z Cesarską Akademią Nauk. (Z powodu nieobecności autora referat odczytał prof. Jerzy Dobrzycki). Wiele miejsca poświęcono w referacie kontaktom Obserwatorium Wileńskiego i Obserwatorium Uniwersytetu Jagiellońskiego ze słynnym obserwatorium astronomicznym w Pułkowie. Przewodniczący delegacji radzieckiej, prof. Dmitrij Markow, mówił o współpracy łączącej od 20 lat Instytut Słowianoznawstwa AN ZSRR z polskimi instytucjami naukowymi. Referent wysoko ocenił prace związane z problematyką polską, które podejmowano w kierowanym przezeń Instytucie. Na uwagę zasługują przede wszystkim: trzytomowa *Istoria Polski*, dziesięciotomowy zbiór dokumentów i materiałów do polsko-radzieckich stosunków oraz kilkunastotomowe wydawnictwo poświęcone powstaniu 1863 r. W obecnym planie pięcioletnim — poinformował Markow — przewiduje się wiele prac, które Instytut podejmie wspólnie z polskimi instytucjami, m.in. z kilkoma instytutami Polskiej Akademii Nauk: Instytutem Krajów Socjalistycznych, Instytutem Historii, Instytutem Badań Literackich, Instytutem Sztuki, Instytutem Historii Kultury Materialnej.

W tym samym dniu po południu wygłoszono trzy referaty. Docent Andrzej F. Grabski omówił w zarysie *Związki historiografii polskiej i rosyjskiej w XIX w.*, przy czym nawiązał również obszernie do początków polsko-rosyjskich kontaktów w historiografii w XVIII w. Z referatem Grabskiego wiązały się ściśle, a nawet powtarzał niektóre fakty, referat doc. Ryszarda W. Wołoszyńskiego *Związki naukowe polsko-rosyjskie końca XVIII i początku XIX w. ze szczegól-*